

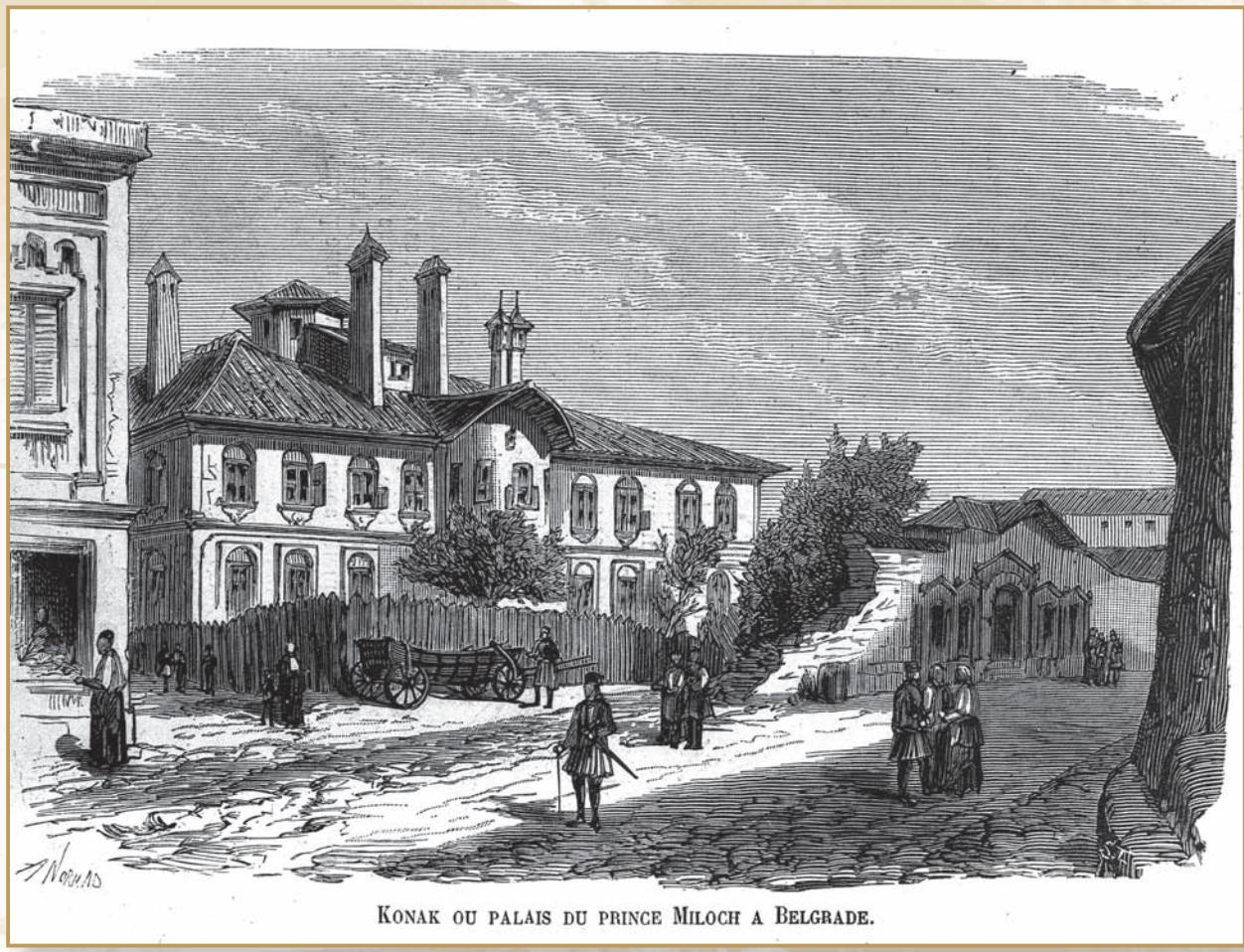
Конак кнегиње Љубице

Princess Ljubica Residence

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade

KONAK OU PALAIS DU PRINCE MILOCH A BELGRADE.

Споменик културе од изузетног значаја

КОНАК КНЕГИЊЕ ЉУБИЦЕ

Кнеза Симе Марковића бр. 8

Конак кнегиње Љубице налази се на углу улица Кнеза Симе Марковића и Краља Петра, некадашњих улица Богојављанске и Дубровачке, у једном од најстаријих делова Београда. Преко пута данашње Саборне цркве налазио се стари кнежев дворац и простирао се, отприлике, од улаза у садашњу зграду Патријаршије до баште данашњег Конака кнегиње Љубице. До 1829. године тај двор је употребљаван за становање, али с обзиром на његову старост и оронулост, кнез Милош је одлучио да сазида други конак. Нови конак, како је зван у време грађења, био је већи и репрезентативнији од Господарског, јер је требало и да посведочи о нараслој економској моћи и учвршћеној власти Милоша Обреновића после добијања Хатишерифа 1830. године.

Конак кнегиње Љубице један је од најрепрезентативнијих сачуваних примера грађанске архитектуре прве половине 19. века у Београду. Грађен је у периоду између 1829. и 1830. године. Према замисли кнеза Милоша, требало је да има двојаку намену, да буде стан његове породице, кнегиње Љубице и синова Милана и Михаила, каснијих српских кнезова, а у исто време и двор за резиденцију. Изграђен је

по идејама и под надзором Хаџи Николе Живковића, пионира српског неимарства.

Кнез Милош је одлучио да ангажује неимара из Водена, Хаџи Николу Живковића, јер у то време у Београду није ни било неимара, с обзиром на то да се годинама није зидало. Тако је Никола Живковић постао први неимар обновљене Србије и руководио је свим грађевинама које је кнез Милош подизао током своје прве владавине.

Копање темеља почето је у јулу 1829. године, а Конак је завршен у касну јесен 1830. године. Кнегиња Љубица је писмом јавила мужу 22. новембра 1830. године „да су се сместили у новом конаку“. Накнадно, 1836, дограђен је амам са једноспратним трактом.

Конак кнегиње Љубице смештен је у слободни простор, у центар велике баште, првобитно ограђен високим зидом, као и остале грађевине овог типа и окружен зеленилом. Имао је спољашње двориште у које се улазило кроз колску капију, као и пространу унутрашњу башту према Косанчићевом венцу. Главном фасадом, којом доминира еркер диванхане, Конак је окренут према реци Сави. Основа Конака је правоугаоног облика и сразмерно велика, а има три нивоа – подрум, приземље и спрат. Подрум је покривен сводовима, а приземље и спрат су зидани уз примену класичног зидања у опеци и бондручног зидања са дрвеном конструкцијом испуњеном опеком. Четвороводни кров је покривен ћерамидом, а надвисује га осмострано кубе и осам димњака.

Ова грађевина садржи све одлике градских кућа српско-балканског стила. Приземље и спрат имају средишњи хол око којег су распоређене остале одаје, што је традиционално

оријентални просторни концепт произашао из некадашњих затворених унутрашњих дворишта. На оба спрата налази се и по једна диванхана, нека врста данашње дневне собе, а такође и салона за пријем. Диванхана у приземљу је од осталог простора издвојена помоћу два степеника, а оивичена је дрвеним стубовима са парапетима између њих. Одмах уз њу постављене су широке степенице које воде у башту и тај улаз у кућу је шири од оног према улици.

Диванхана на спрату је интимнија. Ограђена је бочно зидовима, а има према централном простору само два стуба. Њен под био је у равни околног пода, а сви су били од дасака. Ова диванхана је оријентисана ка улици.

Иако је својим просторним концептом ослоњен на оријенталну традицију, Конак кнегиње Љубице представља преломни тренутак у београдској архитектури, јер својим спољним обликовањем и декоративним елементима у великој мери наговештава утицај европске архитектуре. Ова европска схватања посебно су видљива у разуђености фасада, изломљеним линијама крова, димњака и кубета, у споредним детаљима архитектонске обраде фасада – пиластрима, лучним завршечима и шамбранама на прозорима, профилисаним венцима и неким детаљима ентеријера. Еркери на фасади, иначе типично правоугаони, имају полукуружни облик у основи.

Једна од првих вести коју о Конаку кнегиње Љубице имамо јесте путопис Ота Дубислава Пирха из 1829. године: „Један мален део Београда одскочио је према осталим, а то је један мали простор на југозападном крају главне улице у горњој вароши. (...) Иако није највећа, по својој форми то је најлепша зграда коју сам у Србији видео.“¹ Нови конак се већ по улози која му је била намењена разликовао од обичних приватних кућа за станововање и „садржи извесне одлике које га (...) стављају у ред утврђених двораца великих паша и богатих бегова“².

Кнегиња Љубица, иако је била скромна, желела је да живот на двору уреди на високом нивоу. У сачуваној преписци између кнегиње и кнеза Милоша од 1. јануара 1931. године Љубица тражи од мужа да се „за служитеље у двору набаве

црвене чарапе“. Наслућујемо да је одговор кнеза био негативан, с обзиром да у свом писму од 24. јануара кнегиња пише да „се она може служити и сама, без слугу“.

За време прве владе кнеза Милоша у Конаку кнегиње Љубице налазила се главна државна благајна. Намесништво књажевско, до повратка кнеза Михаила у Србију 1840, одржавало је у Конаку седнице, а кнез Михаило је у Конаку живео до 1842. године.

Након тога ту се налазио Лицеј, затим Прва београдска гимназија, па Апелациони касациони суд. Године 1912. у Конак је смештен Завод за васпитање глувонеме деце, а од 1929. Музей савремене уметности. До 6. априла 1941. у згради се налазио Црквени музеј. Од 1945. до 1947. у Конаку је био смештен део Патријаршије, а од 1947. Републички завод за заштиту споменика културе.

У периоду од 1971. до 1979. године предузети су конзерваторско-рестаураторски радови којима су извршене санација објекта и обнова фасаде и ентеријера. Том приликом, Конак кнегиње Љубице, који је и данас у саставу Музеја града Београда, адаптиран је за репрезентативну музејску поставку.

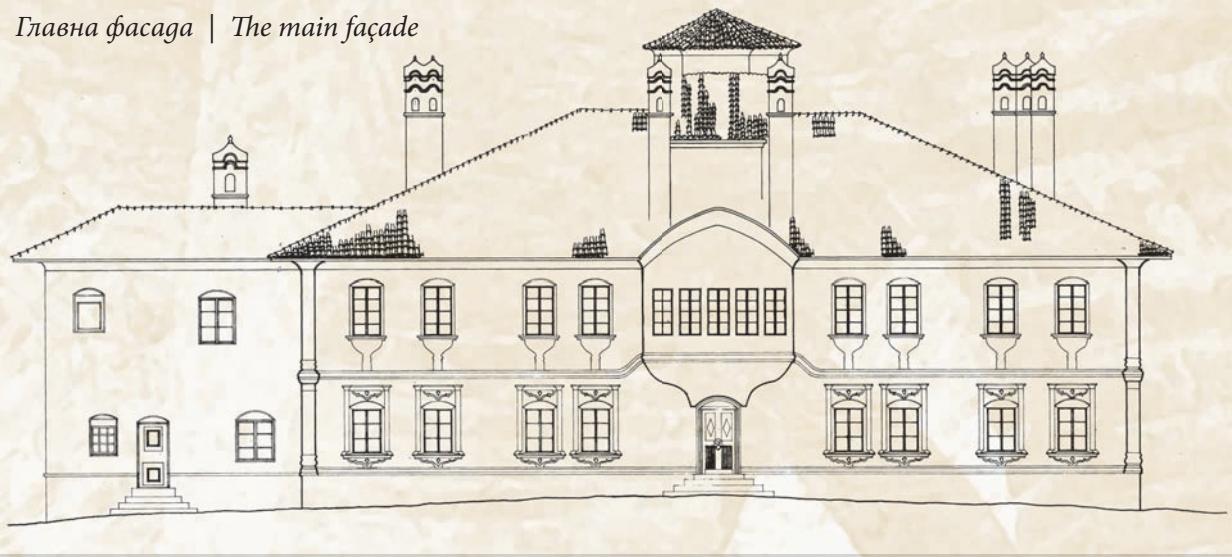
Конак кнегиње Љубице утврђен је 1979. године за споменик културе од изузетног значаја.

*Бојана Ибрајшер-Газибара,
историчар уметности*

Напомене:

- 1 Пирх Ото Дубислав, *Путовање по Србију у јој. 1829*, Београд, 1899.
- 2 Бранислав Ђ. Којић, *Варошице у Србији XIX века*, Београд 1970.

Главна фасада | The main façade

Детайл фасаде
Detail of the façade

Детайл фасаде
Detail of the façade

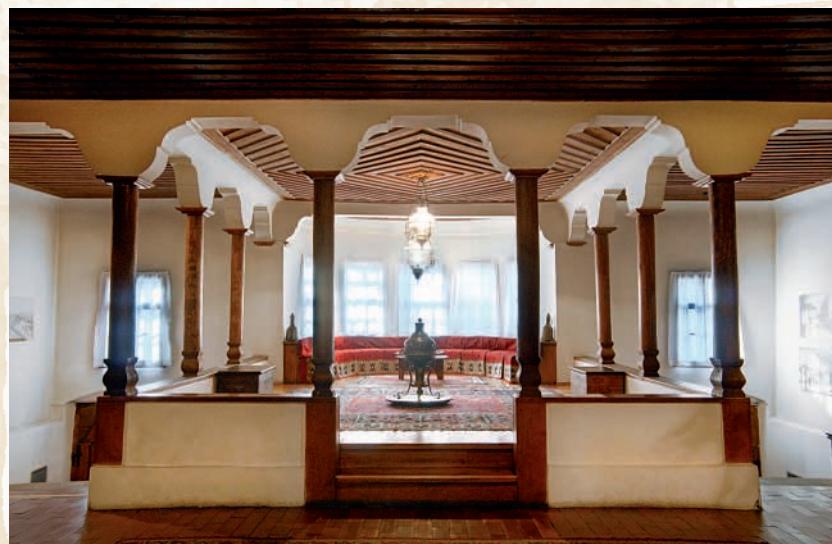
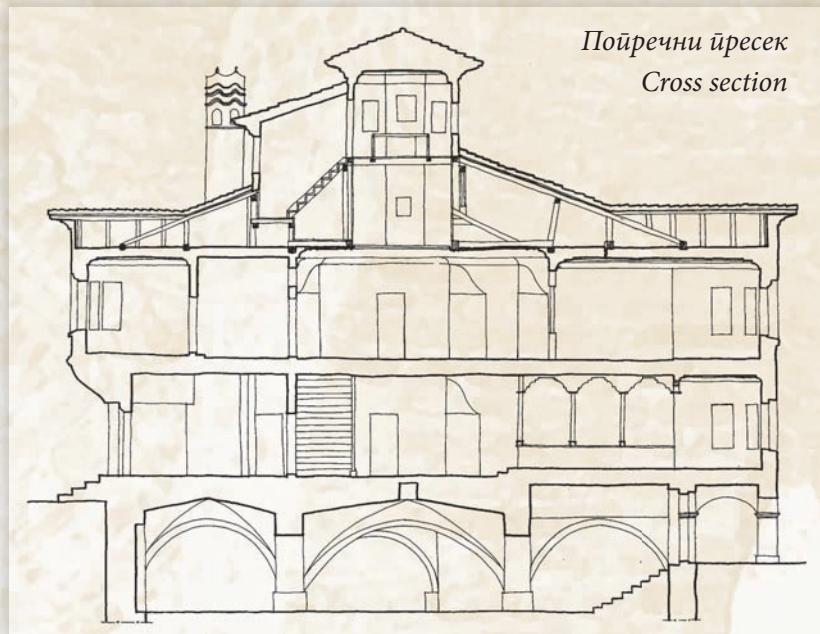

Еншеријер, „Љубичина соба“
Interior, “Ljubica’s chamber”

Еншеријер, „Турска соба“
Interior, “Turkish chamber”

Сала погловодовима
Hall under vaults

Дворишна фасада
Yard façade

PRINCESS LJUBICA RESIDENCE

8, Kneza Sime Markovica Street

Princess Ljubica Residence is situated at the corner of Kneza Sime Markovica Street and Kralja Petra Street, former Bogojavljanska and Dubrovacka Street, in one of the oldest parts of Belgrade. Just across the present Cathedral Church the Old palace of Prince was situated stretching from the entrance of today's Patriarchate to the garden of current Princess Ljubica Residence. This palace was used for living until 1829, but taking into consideration its age and state Prince Milos had decided to build another residence. New residence as it had been called during its construction was larger and more exclusive than the Master's as it was supposed to show the economic growth and further strengthening of power of Milos Obrenovic after having received Hatisherif (Sultan's Edict) in 1830.

Princess Ljubica Residence is one of the most remarkable among the preserved examples of civil architecture in the first half of the 19th century Belgrade. It was built during the period from 1829 to 1830. According to plans of Prince Milos, the Residence was supposed to have a twofold purpose – to be a home for his family, Princess Ljubica and his sons Milan and Mihailo, later rulers of Serbia and at the same time a residential palace. It was built according to ideas and under supervision of Hadzi-Nikola Zivkovic, the pioneer of Serbian building and construction.

Prince Milos decided to hire a constructor from Voden, Hadzi-Nikola Zivkovic, since there were none in Belgrade at that time for there were no construction activities for years. Thus Nikola Zivkovic became the first builder of renewed Serbia and he managed all Prince Milos' buildings during his first reign.

Foundation digging started in July in 1829, and the Residence was finished in late autumn in 1830. Princess Ljubica informed her

husband in a letter from November 22nd in 1830 that "they have settled in the new residence". A new Turkish bath – hammam, with one-storey wing was built later on in 1836.

Princess Ljubica Residence is placed in a free space in the center of a garden, initially fenced by a high wall as other buildings of this type and surrounded by greenery. It had an outer yard where one could enter through the car entrance as well as the spacious inner garden toward Kosancicev venac. Princess Ljubica Residence is facing the Sava River with its main façade dominated by a bay window of the divanhana (*tur. a room used for smoking and talking*). Residence's base has a rectangular form and is proportionally large; it has three levels – basement, ground floor and an upper storey. The basement is covered by vaults while ground and upper storey have been built in classic brickwork and "bondruk" manner with timber construction filled with unbaked bricks. Four slopes roof is covered with tiles with an octagonal dome and eight chimneys on it.

This building has all characteristics of city houses of Serbian-Balkan style. Ground and upper storey have a centre hall around which all other rooms are situated, showing a traditional Oriental space concept, which originates from former closed inner yards

model. There are divanhanas on both floors, which is a type of today's dining room, but also a reception salon. The ground floor divanhana is separated from the rest of the area by two steps and lined by wooden columns divided with parapets. Wide stairs, leading into garden, are located immediately beside it and this entrance is wider than the one leading toward the street.

The other divanhana, on the upper floor, is more intimate. It is lined with walls on the side, and it has only two columns facing the central space. Its floor was in line with the surrounding floor and they were all made out of wood. This divanhana is overviewing the street.

Although leaning to Oriental tradition with its spacious concept, Princess Ljubica Residence represents the breaking point in architecture of Belgrade, because it largely indicates the influence of European architecture with its exterior design and decorative elements. These European concepts are especially notable in diversity of facades, broken roof lines, chimneys and dome, in secondary details of architectonic façade treatment – pilasters, arch endings and window surroundings, profiled wreaths and some interior details. Bay windows on a façade of Princess Ljubica Residence which are usually rectangular have a half-circular base. One of the first records about Princess Ljubica Residence is from travel-writer Otto Dubislav Pirch, from 1892: "One small part of Belgrade stands out in comparison to others, and this is one small place at the Southwest end of the upper town main street. (...) Although not the largest in

its form it is the most beautiful building I have seen in Serbia".¹ Consistent to its intended function, the new Residence differed from the common private houses and it "contains certain characteristics which (...) place it among fortified palaces of great Pashas and wealthy Beys (*tur. for a leader of a small region or province*)".²

Princess Ljubica, modest by nature, wanted to arrange a high life in the Palace. Saved correspondence between the Princess and Prince Milos from January 01st in 1831 states that the Princess asked her husband "to provide red socks for servants in the palace". Presumably, the Princess got a negative reply, considering that in the letter from January 24th she claims "that she can manage without any servants".

The main state treasury was situated in Princess Ljubica Residence during the first reign of Prince Milos. Princedom Regency held their sessions in the Residence until the return of Prince Mihailo to Serbia in 1840, who lived there until 1842.

The Lyceum was afterwards situated there, then the First Grammar School of Belgrade and the Supreme Court of Appeals. The Institution for education of deaf and dumb children was situated here in 1912 and Contemporary Art Museum since 1929. The Residence housed the Church Museum until April 6th in 1941. Part of Patriarchate was located here from 1945-47 and the Republic Institute for Cultural Heritage Preservation since 1947.

Preservation and restoration works were performed during the period from 1971 to 1979, when rehabilitation and renewal of facades and interiors were carried out. On this occasion, Princess Ljubica Residence, today an integral part of the Museum of Belgrade, was adapted for a prestigious museum exhibit.

Princess Ljubica Residence has been proclaimed as 1st category cultural property in 1979.

*Bojana Ibrajter-Gazibara,
Art Historian*

Notes:

- 1 Pirch Otto Dubislav, *Putovanje po Srbiji u god. 1829*, Beograd 1899.
- 2 Branislav Dj. Kojic, *Varosice u Srbiji XIX veka*.

Конак кнегиње Љубице

Издавач: Завод за заштиту споменика културе
града Београда

За издавача: Милана Јочић, директор

Аутор шексша: Бојана Ибрајтер-Газибара

Приредила: Лидија Котур

Лекција и корекција: Татјана Тодоровић

Превод на енглески језик: Јелена Весић

Графички дизајн: Славиша Шубот

Фотографија: Снежана Неговановић
Фотодокументација Завода за заштиту
споменика културе града Београда

Тираж: 1000 примерака

Штампа: Штампарија „Раковић“, Београд

Београд 2008.

Издање је омогућио Град Београд,
Градска управа, Секретаријат за привреду

Секретаријат за привреду

Завод за заштиту споменика културе
града Београда

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

725.17(497.111)(083.82)
ISBN 978-86-81157-35-0
COBISS.SR-ID 154688780